

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: paulina.tabery@soc.cas.cz

Hodnocení výdajů státu v jednotlivých oblastech sociální politiky

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2008, v08-11</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>3. 11. – 10. 11. 2008</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1084</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>ES.1, ES.22, ES.8, ES.19, ES.21</i>
Zveřejněno dne:	<i>22. prosince 2008</i>
Zpracovala:	<i>Paulína Tabery</i>

V pravidelném listopadovém šetření Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) zkoumalo názory lidí na to, jak se vláda stará o sociální situaci občanů, a nakolik se občané samotní starají o vlastní sociální situaci. Také bylo zjišťováno, jak obyvatelé vnímají výdaje státu na sociální politiku obecně a na její jednotlivé oblasti. Dalším tématem bylo, zda a nakolik je podle občanů zneužíván systém sociálního zabezpečení.

V hodnocení starosti vlády o sociální situaci občanů¹ se veřejnost dělí na dvě části. O něco více lidí (51 %) si myslí, že vláda se stará nedostatečně, než že se vláda stará přiměřeně (41 %). To, že by se exekutiva starala o tuto věc příliš mnoho, se domnívá skutečné minimum dotázaných (5 %).

¹ Znění otázky: „Domníváte se, že se vláda stará o sociální situaci občanů příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

Jak je vidět z časového srovnání, přesvědčení o nedostatečnosti vládní starostlivosti o sociální situaci občanů oproti minulému roku mírně oslabilo a narostl podíl těch, kteří si myslí, že péče vlády v sociálních záležitostech je přiměřená (viz tabulka 1).

Tabulka 1. Jak se vláda stará o sociální situaci občanů (v %)

	2/2004	11/2006	11/2007	11/2008
nedostatečně	65	45	58	51
přiměřeně	29	42	32	41
příliš mnoho	4	7	4	5
neví	2	6	6	3

Rozdíly v názorech na tuto otázku se objevují podle věku. Mladší lidé se častěji než starší domnívají, že se vláda stará přiměřeně (15-19 let 57 %; 60 a více let 36 %), naopak starší lidé ve větší míře zastávají názor, že starostlivost je nedostatečná (15-19 let 22 %; 60 a více let 61 %). Mladí lidé do 19 let se také o něco častěji neumí k této otázce vyjádřit. Další diference je patrná z hlediska vzdělání. Občané se základním vzděláním se v menší míře domnívají, že stát pečuje o sociální situaci občanů přiměřeně a častěji volí možnost „nedostatečně“. Faktorem nejvíce se projevujícím v mínění ohledně této otázky je životní úroveň. Lidé deklarující dobrou životní úroveň jsou častěji přesvědčeni o přiměřenosti péče vlády (dobrá životní úroveň 55 %; špatná životní úroveň 19 %), a méně často o její nedostatečnosti (dobrá životní úroveň 32 %; špatná životní úroveň 78 %).

Jinou otázkou je, nakolik se sami občané starají o vlastní sociální situaci.² Více než polovina obyvatel (56 %) se domnívá, že péče občanů o své sociální podmínky je přiměřená, přibližně třetina (32 %) si myslí, že je nedostatečná, pouze 5 % je přesvědčeno, že je přílišná (viz tabulka 2).

Tabulka 2. Jak se občané starají o vlastní sociální situaci (v %)

	11/2008
nedostatečně	32
přiměřeně	56
příliš mnoho	5
neví	7

Odlišnosti z hlediska sociodemografických charakteristik se objevují u vzdělání a životní úrovně respondentů. Vysokoškolsky vzdělaní se častěji domnívají, že starost občanů je nedostatečná, a nikoliv přiměřená. Podobně, lidé s dobrou životní úrovní jsou ve větší míře přesvědčeni, že se obyvatelé v sociálních věcech nedostatečně starají (příliš mnoho 5 %; přiměřeně 51 %; nedostatečně 39 %) než ti, kteří deklarují špatnou životní úroveň (příliš mnoho 10 %; přiměřeně 62 %; nedostatečně 20 %).

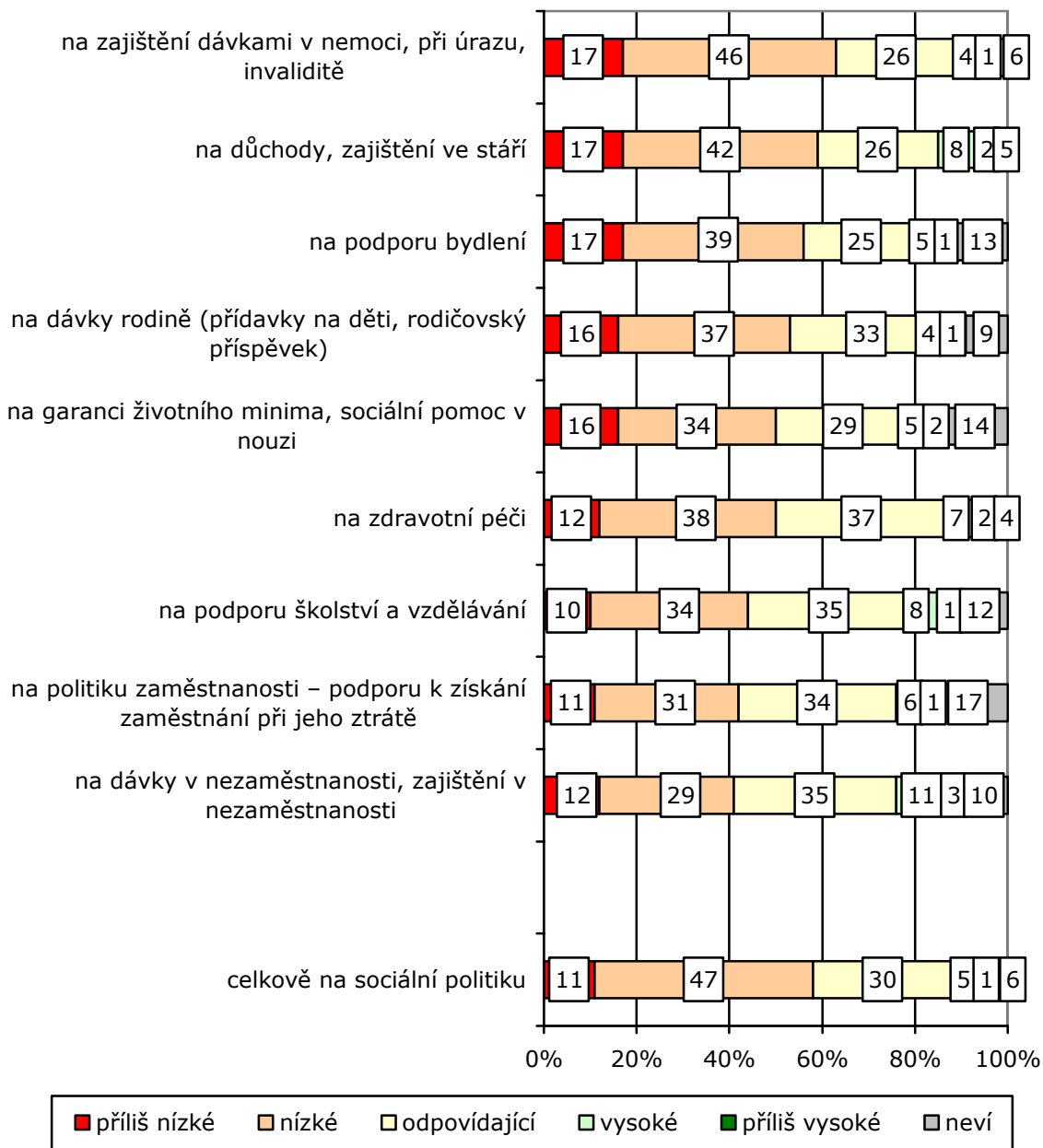
Co se týče výdajů na sociální politiku³, v obecné rovině převládá názor, že výdaje jsou nízké (58 %), přibližně třetina (30 %) populace si myslí, že výdaje jsou odpovídající, jen málo obyvatel (6 %) je hodnotí jako vysoké. Podobné hodnocení je viditelné ve většině zkoumaných dílčích oblastí sociální politiky. Výjimku tvoří výdaje na školství a vzdělávání, a na zaměstnanost, či nezaměstnanost, u nichž má názor o nízkých výdajích zhruba dvoupětinový podíl. Zároveň se veřejnost nedomnívá, že by výdaje v nějaké oblasti byly vysoké nebo příliš vysoké.

Nejkritičtější oblasti, tedy ty, ve kterých je podíl názorů o nízkých výdajích státu největší, jsou podle mínění lidí zajištění při nemoci, úrazu nebo invaliditě (63 %) a důchodové zabezpečení (59 %). Dále následují výlohy na podporu bydlení (56 %), na dávky rodině (53 %), garanci životního minima/pomoc v nouzi (50 %) a zdravotní péči (50 %). Jako relativně nejméně problémové, ale i tak s poměrně vysokým podílem názorů o nízkých výdajích, jsou vnímány výlohy na školství a vzdělávání (44 %), na aktivní politiku zaměstnanosti (42 %) a na dávky v nezaměstnanosti (41 %). Aktivní politiku zaměstnanosti přitom charakterizuje i neschopnost zhruba pětiny populace (17 %) posoudit tuto problematiku (celkem vysoký podíl odpovědi „nevím“), což svědčí o neobeznámenosti veřejnosti s touto oblastí sociální politiky (viz graf 1).

² Znění otázky: „Domníváte se, že občané se o vlastní sociální situaci starají příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

³ Znění otázky: „Jaké jsou dnes podle Vašeho názoru výdaje státu na uvedené oblasti? a) Na důchody, zajištění ve stáří, b) na zajištění dávkami v nemoci, při úrazu, invaliditě, c) na zdravotní péči, d) na dávky rodině (přídavky na děti, rodičovský příspěvek), e) na dávky v nezaměstnanosti, zajištění v nezaměstnanosti, f) na garanci životního minima, sociální pomoc v nouzi, g) na politiku zaměstnanosti – podporu k získání zaměstnání při jeho ztrátě, h) na podporu bydlení, i) na podporu školství a vzdělávání, j) celkově na sociální politiku?“ Varianty odpovědí: příliš vysoké, vysoké, odpovídající, nízké, příliš nízké.

Graf 1. Názory občanů na výdaje státu v různých oblastech sociální politiky

Z časového srovnání plyne, že v porovnání s minulým rokem posílilo mínění o nízkých výdajích v oblasti rodinných dávek, s čímž souvisí podobný trend v oblasti podpory bydlení. Také velmi významně posílilo mínění o nízkých výdajích v oblasti politiky zaměstnanosti, a zejména na dávky v nezaměstnanosti (zde zároveň velmi oslabilo mínění, že dávky jsou vysoké), ale také v garanci životního minima/sociální pomoci v nouzi. Mínění o dvou nejkritičtěji vnímaných oblastech, o zajištění v nemoci a invaliditě, a o důchodovém zabezpečení, se meziročně v podstatě nezměnilo (viz tabulka 3).

Tabulka 3. Názory občanů na výdaje státu v sociální politice – časové srovnání (v %)

	11/2005			11/2006			11/2007			11/2008		
	nízké	odpovídající	vysoké	nízké	odpovídající	vysoké	nízké	odpovídající	vysoké	nízké	odpovídající	vysoké
na zajištění dávkami v nemoci, při úrazu, invaliditě	55	29	8	50	32	8	60	26	6	63	26	5
na dávky rodině (přídavky na děti, rodičovský příspěvek)	52	32	7	42	36	12	46	34	8	53	33	5
na důchody, zajištění ve stáří	51	27	15	49	31	13	60	23	11	59	26	10
na podporu bydlení	51	30	6	47	29	8	50	26	8	56	25	6
na podporu školství a vzdělávání	51	35	5	42	40	7	52	30	3	44	35	9
na zdravotní péči	49	34	13	47	37	11	58	30	8	50	37	9
na garanci životního minima, sociální pomoc v nouzi	42	34	10	33	36	16	37	34	14	50	29	7
na politiku zaměstnanosti	40	29	12	32	35	14	31	32	14	42	34	7
na dávky v nezaměstnanosti, zajištění v nezaměstnanosti	36	38	16	26	33	29	27	33	27	41	35	14
celkově na sociální politiku	50	28	11	40	34	14	52	27	10	58	30	6

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří spontánní odpověď „nevím“.

Rozdíly v názorech na výdaje státu v sociální politice obecně i v jednotlivých zkoumaných oblastech jsou znatelné podle životní úrovně respondentů. Lidé, kteří deklarují dobrou životní úroveň, považují výdaje za nízké v mnohem menší míře, než občané hodnotící svou životní úroveň jako špatnou. Neznamená to však, že by obyvatelé s dobrou životní úrovní výrazně častěji považovali výlohy státu za vysoké, nýbrž se častěji kloní k mínění, že výdaje jsou odpovídající.

Věk respondentů hraje významnou roli v názorech ohledně výdajů na důchodové zabezpečení. Čím jsou dotázaní starší, tím více míní, že výdaje jsou nízké (15-19 let 31 %; 20-29 let 49 %; 30-44 let 54 %; 45-59 let 64 %; 60 a více let 74 %). U financí věnovaných na školství a vzdělávání je lidé s vyšším vzděláním považují častěji za nízké (základní vzdělání 40 %; vyučení 39 %; s maturitou 49 %; vysokoškolské 53 %).

Vzhledem k tomu, že ve výzkumu bylo zjišťováno hodnocení výdajů státu v sociální politice obecně a v jejích vybraných oblastech, je určité zajímavé zjistit, jaké jsou názory veřejnosti na zneužívání systému sociálního zabezpečení. Jedna otázka směřovala na sílu přesvědčení o zneužívání systému⁴, druhá na mínění o rozsahu takového chování.⁵

Přesvědčení o zneužívání systému dávek a služeb v České republice je poměrně silné. Že je systém zneužíván, si myslí téměř dvě třetiny populace (63 %), o opaku je přesvědčena necelá třetina (29 %). Na druhé straně, jakkoliv je toto přesvědčení silné, lidé se domnívají, že systém sociálních dávek je zneužíván nikoliv plošně, ale spíše menším podílem občanů (70 %). O tom, že by sociální dávky a služby zneužívala většina obyvatel České republiky je přesvědčena zhruba pětina respondentů (22 %) (viz tabulka 4; tabulka 5).

Tabulka 4. Přesvědčení občanů o zneužívání systému sociálních dávek (v %)

	11/2008
rozhodně je zneužíván	19
spíše je zneužíván	44
spíše není zneužíván	25
rozhodně není zneužíván	4
neví	8

Tabulka 5. Nakolik je systém sociálních dávek zneužíván (v %)

	11/2008
naprostá většina obyvatel	3
spíše většina obyvatel	19
spíše menšina obyvatel	53
naprostá menšina obyvatel	16
nikdo systém nezneužívá	1
neví	8

⁴ Znění otázky: „Pokud vezmete systém sociálních dávek a služeb v České republice jako celek, domníváte se, že je zneužíván či nikoliv?“ Varianty odpovědí: rozhodně je zneužíván, spíše je zneužíván, spíše není zneužíván, rozhodně není zneužíván.

⁵ Znění otázky: „Pokud vezmete systém sociálních dávek a služeb v České republice jako celek, kolik obyvatel republiky jej podle Vás zneužívá?“ Varianty odpovědí: naprostá většina obyvatel, spíše většina obyvatel, spíše menšina obyvatel, naprostá menšina obyvatel, nikdo systém nezneužívá.

Rozdíly v názorech na zneužívání systému sociálních dávek a služeb se projevují především podle životní úrovně dotázaných. Síla přesvědčení o zneužívání je větší u lidí deklarujících dobrou životní úroveň (72 % dobrá životní úroveň; 51 % špatná životní úroveň). Občané se špatnou životní úrovní zároveň, na rozdíl od lidí označujících svou životní úroveň jako neutrální nebo dobrou, častěji uvádějí, že systém rozhodně není zneužíván.

Životní úroveň hraje důležitou roli i v mínění o rozsahu zneužívání. Lidé s dobrou životní úrovní výrazně častěji volí možnosti odpovědí, že systém zneužívá „spíše menšina“ (59 %), ale také volí variantu „spíše většina“ (22 %). Naopak, lidé označující svou životní úroveň za špatnou volí odpovědi „spíše menšina“ (37 %) a „naprostá menšina obyvatel“ (29 %), kteří systém zneužívají.